

פתיח התורה

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 115

וירא תש"ע

"ותחכש שרה לאמר לא צחקתי כי ירא וגו'" (יח טו)

הקושיה ידועה, איך יתכן ששרה אמנו תחכש? ומסביר הגאון ר' יוסף חיים מבגדד זצ"ל, בספרו "אדרת אליהו" שכשכתוב בתורה "לאמר", כוונת התורה היא שהדברים האלו לא נאמרו בפירוש אלא הם משמעות הדברים. והדוגמא הטובה לכך היא בפסוק שלפנינו שהרי שרה צחקה בקרבה ולא אמרה כלום, אלא שהצחוק הזה מבטא כאילו שאמרה אחרי בלותי היתה לי עדנה. ובדיוק כמו שהצחוק מבטא את "אדוני זקן", כך הוא גם מבטא את "ואני זקנתי". ולכן אמר הקב"ה לאברהם "למה זה צחקה שרה לאמר האף אמנם וגו' ואני זקנתי". שמכח הצחוק שלה נראה שכך היא רצתה לומר. ואז אמר אברהם אבינו לשרה, למה אמרת כך וכך? ועל זה "ותחכש שרה, לאמר לא צחקתי". שרה הכחישה, אבל ה"לאמר", המשמעות של ההכחשה יכלה להתפרש לא צחקתי. והאמת היא, שהיא רק הכחישה שלא אמרה. והנה אברהם אבינו הבין מיד מה קרה פה, כיון שמה' הוא שמע דבר אחד ושרה מכחישה הבין אברהם שהיא באמת לא אמרה אלא רק צחקה. והטענה היא על משמעות הצחוק, ולכן אמר לה "לא כי צחקתי", באמת לא אמרת אבל צחקתי.

"אולי יש חמשים צדיקים בתוך העיר" (יח כד)

ולכאורה יש לדון מדוע מדגישה התורה בתוך העיר, הרי ברור שלזה היתה כוונתו של אברהם?

מפרש הגר"ז סורוצקין זצ"ל בספרו "אזנים לתורה" שהמושג צדיק הוא מאד נזיל... ומספר הגר"ז, שנסע פעם ברכבת ושמע שני פרחחים מתפארים לפני חבריהם, שביום הכיפורים עשו חינגא ואכלו ושתו ושחקו בקלפים, והשומעים שאלום: האם כל החברים באו, והם ענו כן. אך השומעים שאלו האם גם פלוני הגיע? ואז ענו הפרחחים, לא, הוא צדיק גדול כי הוא ביום כפור צם. אומר ר' זלמן סורוצקין למדתי מדבריהם שאם אדם משתתף כל השנה בחינגאות בהוללות ואכילת נבלות וטרופות, ומשחק בקלפים, אבל כיון שביום הכיפורים אינו אוכל כבר הוא נקרא צדיק גדול.

לעומת זאת, מספר הגר"ז, הוצרתי לברר על בחור מסוים מה טיבו, וכששאלתי בישיבה את הרמ"ם אמרו שהוא לא בסדר ביראת שמים. וכששאלתי לפרטים, אמרו שהוא מציץ בעיתונים לפעמים.

אז אמרתי אל ליבי שהרשע של הישיבה, הוא בדרגה הרבה יותר גבוהה מהצדיק של אותה חבורה שפגשתי ברכבת...

ואם כן, כשבא אברהם אבינו ושאל את הקב"ה "אולי יש חמשים צדיקים", הרי ברור שבסדום אין צדיקים (שמעתי מידידי ר' יוסף אשכנזי לאוי"ט בדרך צחות, מדוע נאמר זעקת סדום ועמורה ולא צעקת סדום ועמורה? והתשובה היא משום שבסדום לא היו צדיקים...) אלא שגם בסדום יש צדיקים של

"והוא יושב פתח האוהל" (יח א)

פירש רש"י: ישב, חסר כתיב.

מפרש בספר "אהבת שלום" שיש כאן רמז להתנהגות של הצדיקים, שתמיד מסתכלים על עצמם כמי שעדיין לא התחילו את עבודת ה', וכל פעם שמגיעים למדרגה יותר גבוהה מסתכלים על שפלותם יותר ויותר. והנה אברהם אבינו ע"ה עבד על מידת החסד לקיים מצות הכנסת אורחים בכל ההתלהבות והשמחה, ואחרי כל מה שעשה הרגיש את עצמו שהוא יושב פתח האוהל, שעדיין לא נכנס פנימה, ואדרבה, עדיין חסר לו הרבה מהעבודה.

"והוא יושב פתח האוהל כחום היום" (יח א)

מפרש ה"ילקוט הגרשוני" בשם ספר "קול אומר קרא" שאברהם אבינו ע"ה עושה את כל פעולותיו ומעשיו כדי לקרב אנשים אל אמונת האמת בקל אחד ומיוחד. והנה מצינו ש"השמים מספרים כבוד קל ומעשה ידיו מגיד הרקיע". וכיצד הם אומרים? הלא "אין אומר ואין דברים בלי נשמע קולם", אלא, הואיל "ובכל הארץ יצא קום" לכן "בקצה תבל מילהם". "לשמש שם אוהל בהם והוא כחתן יוצא מחופתו, ישיש כגיבור לרוץ אורח וגו', ואין נסתר מחמתו". ומזה למד אברהם אבינו לעשות כל הזמן פעולות כדי ללמד את כולם כבוד ה'. וזה מה שכתוב כאן "והוא יושב פתח האהל", ומנין למד? כחום היום, מהשמש.

"לושי ועשי עוגות" (יח ו)

יש לדייק מדוע כל כך מהר אברהם וציוה גם על שרה "מהרי". ועוד יש לעיין מדוע בסופו של דבר לא הביא להם את העוגות, ובנוסף לכך יש לדון, מדוע אצל לוט נאמר ויעש להם משתה, נתן להם יין לשתות ואילו אברהם אבינו, המכניס אורחים הגדול, לא נתן להם לשתות יין.

ומפרש הגאון ר' זלמן סורוצקין זצ"ל בספרו "אזנים לתורה" לפי מה שרש"י נוקט בחומש, שהתאריך שהם באו אל לוט, היה פסח, שהרי נאמר "ומצות אפה ויאכלו". וממילא יוצא שאצל אברהם היו בערב פסח. והרי הדין הוא כפי שאומרת הגמרא במסכת פסחים שבערב פסח אסור לאכול מצה כבר מהבוקר, וחמץ אסור לאכול מארבע שעות ואילך. אבל מצה עשירה מותר לאכול עד סמוך למנחה. אי"כ אומר הגר"ז אברהם אבינו מיהר אל שרה ואמר לה מהרי לעשות להם עוגות – מצה עשירה, לפני שיגיע זמן המנחה. אבל בסופו של דבר עד ששרה עשתה את זה כבר הגיע "סמוך למנחה" ואברהם אבינו לא יכל לתת להם את העוגות. וזו גם הסיבה שלא נתן להם יין, משום שבערב פסח אסור לשתות יין.

שאלה: הרי חייך קודמין, והרי בעל הלחמים היה צריך את הלחם לעצמו בשביל אחר כך?

תשובה: יתכן שאח"כ יהיה לו אוכל אחר, ולפניו יהודי שעתה נמצא במצב של פיקו"נ, ככה"ג אין דין "חייך קודמין".

שאלה: כמה שווי הלחם שעליו לשלם, לפי שווי רגיל או לפי מה שהיו משלמים באושביץ?

תשובה: בתוסי' שאנץ (מסכת סוטה דף י" ע"ב) כתב: "יש במדרש שלא רצו האורחים לברך ברצונם עד שאמר להם אברהם פרעו מה שאכלתם ושתינתם, והיה אומר להם שהוא עולה למנין גדול כי היו במדבר והיה טורח גדול להביא לשם המאכל והמשתה, וכשראו כך כי היה רוצה אברהם שיפרעו הכל – אז בירכו הקב"ה שלא ברצונם ע"מ שלא יפרעו שום דבר". וחזינן ששווי המאכל נקבע כפי כמה שהיה שווה שם.

"וישכם אברהם בבקר וגו' ויקח את שני נעריו ואת יצחק בנו" (כב ג)

וקשה, הרי כל עיקר הנסיעה היתה רק בשביל יצחק, ואם כן היה צריך הפסוק לומר ויקח את יצחק בנו ואת שני נעריו. ולא כמו שכתוב עכשיו, שמשמע שיצחק דרך אגב נסע.

ומתרחץ בספר "גורל גדליהו", שאברהם אבינו לא רצה להבהיל את שרה אמנו ואת יצחק. ולכן עשה בחכמה, וקבע את נסיעתו עם שני נעריו ואמר לשרה להכין להם בגדים ומזון, ורק ברגע האחרון שאל אברהם את יצחק אולי הוא רוצה להצטרף כי נוסעים להקריב קרבן לה'. וכשיצחק כמובן רצה אז לקח גם אותו איתו.

"ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר הנני בני" (כב ז)

ויש להבין דלכאורה יש כאן ארבע אמירות בלי שנאמר משהו, והיה צריך להיות כתוב ויאמר יצחק אל אברהם אביו הנה האש והעצים וגו'.

ובספר "ברכת אליהו" של הרב אליהו דואק זצ"ל מפרש ע"פ שתי הקדמות:

א. הפרשה שקודם העקידה היא שאברהם אבינו עשה הסכם עם אבימלך, שלא יגע לרעה בבניו ובנכדיו.

ב. ליציני הדור היו אומרים שמאבימלך נתעברה שרה.

ועכשיו לפי שתי הקדמות אלו מפרש הרב דואק, שיצחק אמר אבי, והתכוון לרמוז הרי אם תשחט אותי יגידו כל הליצנים שעכשיו יש להם ראייה שאכן מאבימלך נתעברה שרה, שהלא איזה אב בעולם ישחט את בנו. ענה לו אברהם אבינו הנני בני. כלומר, אדרבה, הרי רק עכשיו חתמתני אתו הסכם שלא אגע לרעה בבניו, אז אם אשחט אותך ידעו כולם שאתה בני ולא בנו.

סדום. לדוגמא, הלא מי שהגיע לסדום ונתנו לו מיטה, אם המיטה היתה קצרה לו הרי חתכו את רגליו ואם המיטה היתה ארוכה, משכוהו בידיו וברגליו עד שהתאים למיטה... ומה קרה כשהאורך התאים? הרשעים של סדום אמרו בואו נעביר אותו למיטה אחרת, והצדיקים אמרו שכיון שהוא כבר נמצא פה שישאר. ולכן ביקש אברהם אבינו אולי יש חמשים צדיקים בתוך העיר, שלעומת סדום הם נחשבים צדיקים, ואפילו זה לא היה.

"כי משחיתים אנחנו וגו' וידבר לוט לחתנינו וגו' כי משחית ה' וגו' ויהי כמצחק בעיני חתנינו" (יט יד)

בספר "ברית שלום", (הובאו דבריו ב"פנינים יקרים"), פירש ע"פ מה שאמרו חז"ל במסכת ב"ק דף נט כיון שנתנה רשות למשחית להשחית, אין מבחין בין צדיק לרשע. וזה מה שאמרו המלאכים, "כי משחיתים אנחנו את העיר". א"כ אע"פ שאתה ראוי להנצל, אנחנו לא מבחינים בין צדיק לרשע. אבל לוט אמר לחתניו כי משחית ה' את העיר, והקב"ה ודאי מבדיל בין טוב לרע. ולכן ויהי כמצחק בעיני חתניו, כי אם חפץ ה' להמיתם, לאן יברחו מפניו, ואם רוצה להחיותם הרבה רווח והצלחה לפניו יתברך.

"והיא גם היא אמרה אחי הוא" (כ ה)

רש"י מסביר מדוע נאמר פעמיים "היא", אלא, שזה בא ברבות את בני ביתו של אברהם אבינו שאבימלך שאל גם אותם, וכולם אמרו ששרה היא אחותו של אברהם.

ומפרש הגר"ח קנייבסקי שליט"א בספרו "טעמא דקרא", שבני הבית הם הגר, ישמעאל, אליעזר. ר"ת של שמותם "היא". וזה הכוונה "והיא" - שרה, גם היא - הגר, ישמעאל, אליעזר, אמרו אחי הוא.

"ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה'" (כא לג)

בספר "דרך שיחה" כותב: סיפר הגר"ב רימר שליט"א לחמני מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א, שאביו זצ"ל סיפר שהיה באושביץ. היתה לו מחלת הטיפוס, וכאשר כמעט נרפא היה חלש מאד ובמצב של רעב נורא, וחש כי אם לא יאכל משהו יהיו חייו עומדים בסכנה רח"ל. בשארית כוחותיו נסחב מחוץ לביתו ולפתע רואה כנגדו מגיע יהודי עם כמה לחמים בשני ידיו ותחת זרועותיו, שמסתמא גנבם מהגרמנים ימ"ש, ידע שאם יבקש לא יתן לו, והיה שם קרח שלגים על הארץ, נתן לו דחיפה קלה ועי"י כך התגלגל וחסף ממנו לחם אחד... כל ימיו חיפש את היהודי ועשה צרכי רבים (כדין הגוזל ואינו יודע ממנו, שעושה צרכי רבים, ב"ק צ"ד, ב'). ואמר הגרי"ש שליט"א כי טוב עשה, וסוגיא מפורשת היא במסכת יומא (פ"ג, ב') "קפחיה לרועה אבליה לריפתא" (כפאו ונטל ככרו הימנו). ואמנם חוב הוא חייב אבל אינו גזל ולא שייך לצרכי רבים.

להערות, הארות ולתרומות ובכל ענייני הגליון נא לפנות: 050-4147001

ניתן להוריד את העלוו בכתובת האתר: www.Leorhaner.co.il